

FRANCISZEK KAPUSTA

Wrocław

**Przemiany społeczno-ekonomiczne polskiej wsi
w warunkach Unii Europejskiej**

Wprowadzenie

Wieś, jako obszar i miejsce zamieszkania ludności podlega wielorakim przemianom ekonomicznym i społecznym i jest wieloznacznie definiowana¹. Wielu autorów² akcentuje, że wieś to zasiedlony obszar z wydzielonymi funkcjami (głównie rolniczymi).

Wieś, podobnie jak miasto podlega procesom zmian i tradycyjne funkcje ulegają zanikowi lub zmienia się ich znaczenie, a pojawiają się nowe. W statystyce wyodrębnienie obszarów wiejskich następuje na podstawie gęstości zaludnienia (Eurostat, OECD) lub podziału administracyjnego – rejestru TERYT³. W opracowaniu będzie stosowany podział obszaru Polski na miasta i wsie według rejestru TERYT.

Unia Europejska stawia na aktywizację i odnowę obszarów wiejskich i wspiera ten rozwój konkretnymi środkami finansowymi oraz rozwiązaniami organizacyjno-prawnymi.

---

¹ F. Kapusta, *Determinanty rozwoju polskiej wsi na początku XXI wieku*, Ekonomia, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław 2014, nr 2, s. 2.

² M.in. J. Tkacz, *Organizacja przestrzenna wsi w Polsce*, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego nr 1734, Katowice 1998; M. Pokropek, *Wieś*, w: *Wielka Encyklopedia PWN*, t. 29, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 289.

³ F. Kapusta, *Agrobiznes*, Difin, Warszawa 2012, s. 102–103.

1. Cel, zakres i metodyka badań

Celem badań było: a) określenie tendencji zmian zasięgu wsi polskiej pod względem terytorialnym i ludnościowym; b) stwierdzenie czy przynależność Polski do UE przyczynia się do rozwoju obszarów wiejskich, i czy następuje pogłębienie dywersyfikacji działalności na obszarach wiejskich oraz postęp w ewolucji wsi od rolniczej do wielofunkcyjnej.

Jako bazowy do porównań przyjęto rok 2003, tj. ostatni przed akcesją Polski do Unii Europejskiej, natomiast lata ostatnie badań: 2010, 2011 i 2012 ze względu na dostępność zweryfikowanych informacji statystycznych.

Opracowanie powstało w oparciu o takie źródła wiedzy, jak: publikacje naukowe zwarte i ciągłe oraz materiały statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego i jego agend terenowych. Zgromadzony materiał został opracowany i zinterpretowany z wykorzystaniem metod: porównawczej (porównań) w formie wertykalnej i horyzontalnej⁴, statystycznej⁵.

Uzyskane wyniki badań zostały przedstawione techniką tabelaryczną w połączeniu z opisem słownym.

2. Zasięg terytorialny i ludnościowy wsi polskiej

Każdorazowy stan wsi jest kształtowany pod wpływem: zmian administracyjnych, przyłączania wsi i osad do miast oraz zmian struktury istniejących wsi, migracji ludności wiejskiej do miast i miejskiej na wieś, przyrostu naturalnego ludności i rozwoju działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich.

Cechą charakterystyczną obszarów wiejskich we wszystkich krajach Unii Europejskiej jest ich zróżnicowanie w rozwoju pod względem demograficznym, społecznym i ekonomicznym. Zróżnicowanie to determinowane jest przez wiele czynników, począwszy od tradycji silnie zakorzenionej w świadomości ludności wiejskiej, a skończywszy na indywidualnych planach o sposobie pracy i życia poszczególnych mieszkańców, z których znaczna część jest użytkownikami

---

⁴ F. Kapusta, *Zmiany struktury agrarnej i kierunków produkcji rolniczej w Legnicko-Głogowskim Okręgu Miedziowym*, PWN, Warszawa 1976, s. 11–12; S. Stachak, *Podstawy metodologii nauk ekonomicznych*, Książka i Wiedza, Warszawa 2003, s. 213–216.

⁵ S. Stachak, *Wstęp do metodologii nauk ekonomicznych*, Książka i Wiedza, Warszawa 1997, s. 132–133.

ziemi. W Polsce do tych czynników należy jeszcze dodać przeszłość historyczną – przynależność do zaborów⁶.

W Polsce w 2012 r. było 2479 gmin, z czego 2173 to gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Spośród nich o liczbie mieszkańców wiejskich: poniżej 2000 jest 30, 2000–5000 – 746, 5000–7 000 – 570, 7 000–10 000 – 452, i liczbie 10 000 i więcej jest 375 gmin⁷. Przeciętne zagęszczenie ludności w Polsce jest relatywnie niewielkie (2010 r.) – wynosi 122 osoby/km², zaś na wsi 51 osób/km² i jest bardzo zróżnicowane regionalnie (od 24 osób/km² w woj. podkarpackim i warmińsko-mazurskim do 124 osoby/km² w woj. małopolskim)⁸.

Tabela 1

Obszary wiejskie w Polsce według różnych kryteriów wyodrębniania

Podział według	Rok	Powierzchnia		Ludność	
		km ²	% powierzchni kraju ¹	tys. osób	% ogółu ludności kraju
OECD	2005	28 4539	91,2	13 116,0	34,4
EUROSTAT	2005	26 8001	85,9	11 173,0	29,3
TERYT	2003	29 1474	93,5	14 677,2	38,4
	2005	29 1399	93,4	14 733,3	38,6
	2012	29 1106	93,3	15 196,9	39,4

¹ Obszaru lądowego.

Źródło: *Charakterystyka obszarów wiejskich w 2005 r.*, GUS, WUS, Olsztyn 2006, s. 109; *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2013*, GUS Warszawa 2013, s. 84, 194; *Rocznik statystyczny rolnictwa 2013*, GUS, Warszawa 2013, s. 110–111. Obliczenia własne.

Jak wynika z tabeli 1 zasięg obszarów wiejskich w Polsce według różnych kryteriów wyodrębniania jest odmienny; najmniejszy według Eurostatu a największy według TERYT. Na obszarach wiejskich było w 2012 r. 52744 miejscowości, w tym 43043 wsi⁹.

W latach 2003–2012, następuje zmniejszenie obszaru wsi i jej udziału w powierzchni Polski, natomiast zwiększanie liczby mieszkańców wsi i wzrost ich udziału w ogólnej liczbie ludności w kraju.

⁶ M. Stanny, *Spoleczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich*, w: *Polska wieś 2012. Raport o stanie wsi*, red. J. Wilkin, I. Nurzyńska, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2012, s. 149–174.

⁷ *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2013*, GUS, Warszawa 2013, s. 207.

⁸ *Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2011 r.*, GUS, Warszawa 2011, s. 31.

⁹ *Rocznik statystyczny województw 2012a*, GUS, Warszawa 2012, s. 37.

Wieś polska dostarcza rozliczne dobra służące nie tylko wytwarzaniu żywności. Za ich stan i wykorzystanie odpowiada całe społeczeństwo. Posiadane przez wieś dobra zalicza się do prywatnych i publicznych oraz takie, których nie można jednoznacznie zaliczyć do dóbr prywatnych, ani publicznych¹⁰. Dobra te zasługują na wykorzystanie i należy je udostępnić podmiotom gospodarczym i ludności.

Wieś i rolnictwo jeszcze przed akcesją skorzystały z programów pomocy, jak SAPARD, Phare¹¹ czy ISPA¹², które stworzyły nowe ramy prawno-finansowe funkcjonowania programów wsparcia publicznego w Polsce. W okresie finansowym 2007–2013 Polska po raz pierwszy uczestniczyła w pełnym wymiarze finansowania z unijnego budżetu.

Analiza dokumentów strategicznych sprzed akcesji, a także opracowanych z myślą o wykorzystaniu środków Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) po 2004 r. wskazuje na ich silny sektorowy charakter, co jest pochodną „branżowego” podejścia do problemów obszarów wiejskich. Warto wspomnieć, że podnoszona jest kwestia, iż kompleksowość, złożoność i przestrzenny charakter problemów rozwoju obszarów wiejskich wymaga włączenia polityki rozwoju obszarów wiejskich, w swoim wymiarze pozarolniczym, w zakres interwencji krajowej polityki regionalnej i Europejskiej Polityki Spójności (EPS)¹³.

Przyjęty przez Radę Ministrów w 2010 r. dokument *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie (KSRR)* proponuje wzmocnienie roli i rangi polityki regionalnej jako polityki realizującej najważniejsze działania rozwojowe podejmowane dla Polski. Propozycje te dotyczą modyfikacji sposobu planowania i prowadzenia polityki regionalnej w Polsce oraz obejmują zagadnienia współpracy, koordynacji, efektywności, monitorowania i ewolucji sektorowych systemów politycznych ukierunkowanych terytorialnie. Przede wszystkim jest to dokument określający cele i sposób

---

¹⁰ J. Wilkin, *Wieś-społeczeństwo-państwo: nowe podstawy paradygmatu społecznego w sprawach wsi w Polsce*, „Wieś i Rolnictwo” 2001, nr 2, s. 32.

¹¹ Phare. W połowie 1989 roku, podczas spotkania grupy najbardziej uprzemysłowionych państw świata podjęto decyzję o uruchomieniu specjalnego funduszu pomocowego zarządzanego przez Komisję Europejską, który miał na celu pomóc Polsce i Węgrom w przeprowadzaniu zmian politycznych i gospodarczych.

¹² ISPA. Program ten był instrumentem polityki strukturalnej, mającym na celu wsparcie dużych, krajowych przedsięwzięć inwestycyjnych w dziedzinie ochrony środowiska i transportu.

¹³ I Nurzyńska, *Syntetyczny obraz krajowej i unijnej polityki wobec obszarów wiejskich*, w: *Polska wieś 2012. Raport o stanie wsi*, red. J. Wilkin, I. Nurzyńska, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2012, s. 182.

działania rządu i samorządów województw dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Za cele te uznaje się triadę: konkurencyjność, spójność, sprawność¹⁴.

3. Wsparcie finansowe rozwoju obszarów wiejskich po akcesji Polski do Unii Europejskiej

W okresie finansowym 2007–2013 Polska po raz pierwszy uczestniczyła w pełnym wymiarze w siedmioletnim okresie programowania i finansowania z budżetu UE.

Analizując transfery z budżetu UE (tabela 2) stwierdzamy, że Polska już w 2004 r. otrzymała pierwsze środki z UE na wsparcie m.in. rozwoju obszarów wiejskich, co zapewne przyczyniło się do rosnącego poparcia rolników i mieszkańców wsi dla obecności Polski w UE.

Tabela 2

Przepływy finansowe w ramach Wspólnej Polityki Rolnej w latach 2004–2011¹
(tys. euro)

Wyszczególnienie	Lata								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ¹	2004–2011
Interwencje rynkowe WPR	10786	166668	181896	56719	134629	409081	66375	136629	1162783
PROW	286640	662100	1149555	1550886	846530	1043826	1571940	1384990	8496467
Dopłaty bezpośrednie	0	702674	811580	545386	1037600	1446165	1827720	2392491	8763615
Pozostałe transfery WPR	0	10638	11100	400347	12400	14860	12586	2907	464838
SAPARD	118293	339075	12	0	34716	0	0	0	492097
Ogółem transfery	415719	1881156	215443	2553338	2065875	2913931	3478621	3917016	19379799

¹ Dane za okres do końca listopada 2011 r.

Źródło: I. Nurzyńska, op.cit., s. 184.

¹⁴ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego 13 lipca 2010, s. 7–8.

Od początku akcesji do UE oprócz WPR Polska korzysta także z pomocy z Europejskiej Polityki Spójności (EPS). Jej realizacja ma silny wymiar terytorialny, a programy służą podnoszeniu jakości życia na terenach wiejskich (w tym budowa dróg, transport publiczny, oczyszczalnie ścieków, ośrodki zdrowia, budowa placówek oświatowych, instytucji kultury, rozwój kapitału ludzkiego itd.).

Instytucją odpowiedzialną za wdrożenie większości instrumentów pomocy UE i realizację płatności w ramach polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)¹⁵, która od 1994 r. uczestniczy we wdrażaniu programów interwencji publicznej w tym obszarze oraz w zarządzaniu tymi programami.

W latach 2004–2011 (bez SAPARDU i pomocy krajowej) średniorocznie na polską wieś i do rolnictwa trafia za pośrednictwem ARiMR ponad 16,1 mld zł. Należy zaznaczyć, że środki te jakkolwiek służą rozwojowi wsi i rolnictwa, to trafiają również do firm dostarczających dobra, w tym inwestycyjne z działań pozarolniczych, a zlokalizowanych także poza obszarami wiejskimi.

Analizując struktury płatności zrealizowanych przez ARiMR z tytułu polityki krajowej i unijnej (łącznie ze współfinansowaniem z budżetu krajowego) można stwierdzić, że największy udział w wydatkach miały płatności w ramach systemu wsparcia bezpośredniego (46,3%), a wydatki na działania służące rozwojowi obszarów wiejskich współfinansowanych z budżetu UE stanowiły blisko 21% ogółu wydatków. Niespełna 14% to wydatki na instrumenty polityki krajowej. Najbardziej rozpowszechnioną formą pomocy są dopłaty bezpośrednie, które w swojej istocie stanowią podstawowy instrument wsparcia dochodów rolniczych. Pierwsze wypłaty należności w ramach wsparcia bezpośredniego ARiMR rozpoczęła w październiku 2004 r., a do 2011 r. z tytułu płatności obszarowych (Jednolita Płatność Obszarowa – JPO i Uzupełniająca Płatność Obszarowa – UPO i pozostałe płatności) wypłacono kwotę 75,3 mld zł¹⁶.

---

¹⁵ Ustawa z 29 grudnia 1993 r. o utworzeniu Agencji restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, DzU 1994, nr 1, poz. 2.

¹⁶ Obliczenia własne na podstawie: I. Nurzyńska, op.cit., s. 184; Rolnictwo w 2012 r., GUS, Warszawa 2013, s. 39.

4. Wybrane aspekty ewolucji wsi od rolniczej do wielofunkcyjnej

Współczesna wieś polska pełni trzy podstawowe funkcje: mieszkalną i turystyczną, produkcyjną i usługową oraz ekologiczną¹⁷. Rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich w szybszym tempie niż w mieście, powoduje zmniejszanie dystansu wsi do miasta i przyczynia się do rozwijania wymienionych funkcji wsi¹⁸.

Wieś pogłębia swoją funkcję mieszkalną i turystyczną czego dowodem jest stale zwiększająca się liczba ludności wsi oraz przeważający kierunek migracji miasto–wieś, wzrost liczby obiektów turystycznych i miejsc noclegowych. Powiększaniu tej funkcji służy rozwój infrastruktury, zwłaszcza w zakresie budownictwa i usług społecznych.

Ponadto, analizowane warunki życia mają obok warunków pracy wpływ na długość życia ludności. I tak w latach 2000–2012 długość życia wzrosła: mężczyzn w Polsce z 70,8 do 72,7 lat, w mieście z 71,2 do 73,1, a na wsi z 70,3 do 72,1, natomiast kobiet odpowiednio: 79,4 do 81,0, 79,3 do 81,0, 79,6 do 81,0¹⁹. Tak więc na wsi mężczyźni żyją krócej zaś kobiety tak jak w mieście.

Pod względem produkcyjnym i usługowym, pomimo rozwoju rolnictwa, zmniejsza się jego udział (łącznie z łowiectwem, leśnictwem i rybactwem) w generowaniu krajowej wartości dodanej z 4,3% w 2003 r. do 3,5% w 2009 r.²⁰. Należy jednak zaznaczyć, że produkty spożywcze i powstałe z surowców rolnictwa zaspokajają na coraz wyższym poziomie potrzeby naszego społeczeństwa, a ponadto generują nadwyżkę handlową z zagranicą w wysokości ponad 5 mld euro (2013 r.). Wieś, z racji swoich zasobów jest również miejscem rozwijania pozarolniczej działalności. I tak np. w 2009 r. w kraju do rejestru REGON było wpisanych 3,7 mln podmiotów gospodarki narodowej, z czego 935,3 tys., tj. 25,3% zarejestrowało działalność gospodarczą na obszarach wiejskich. Wskaźnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys.

¹⁷ Szerzej F. Kapusta, *Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju wsi w Polsce*, w: *Zrównoważony rozwój – doświadczenia polskie i Europejskie*, red. S. Czaja, Wydawnictwo I-BiS, Wrocław 2005, s. 198–200.

¹⁸ F. Kapusta, *Polska wieś na drodze zrównoważonego rozwoju, Polityki Europejskie, Zeszyty Naukowe SGGW nr 8 (57), „Finanse i Marketing”*, s. 232–239.

¹⁹ *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012*, GUS, Warszawa 2012, s. 206; 2013, s. 213.

²⁰ *Rocznik...op.cit.* 2012, s. 701.

mieszkańców) wynosił na wsi 63, natomiast w miastach 121²¹. Rozwój podmiotów pozarolniczej działalności na wsi i migracja wahadłowa służą aktywizacji zawodowej ludności wiejskiej. Wskaźnik zatrudnienia w latach 2003–2012 wzrósł z 45,9% do 50,4%, a stopa bezrobocia obniżyła się z 17,8% do 10,2%. W rolnictwie nie odnotowuje się znaczących zmian zatrudnienia, natomiast w działalności pozarolniczej zatrudnienie wzrosło w latach 2003–2009 z 2962 tys. do 4120 tys. osób, i to jest główny czynnik obniżający stopę bezrobocia na wsi.

Dywersyfikacja działalności na obszarach wiejskich przyczynia się do zmian struktury ludności pod względem głównego źródła utrzymania. Zestawiona w tabeli 4 struktura ludności według głównego źródła utrzymania, wskazuje na upodabnianie się źródeł utrzymania między miastem a wsią, oraz że głównie z dochodów rolniczych utrzymuje się tylko 7% ludności wiejskiej.

Tabela 3

Ludność według głównego źródła utrzymania w 2011 r. (w %)

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś	Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś
Ogółem	100,0	100,0	100,0	Niezarobkowe źródło w tym:	25,3	26,1	24,0
Posiadająca własne źródło utrzymania	65,3	67,3	62,2	– emerytura,	18,0	19,1	16,4
Dochody z pracy najemnej	37,9	38,8	36,5	– renta,	5,3	5,1	5,6
– w sektorze publicznym	11,0	12,8	8,2	– zasiłek dla bezrobotnych	0,8	0,8	0,8
– w sektorze prywatnym	19,9	21,0	18,1	– zasiłek pomocy społecznej	1,0	0,9	1,0
– na rachunek własny	6,9	4,9	10,1	Dochody z własności	0,1	0,1	0,1
– poza rolnictwem ^a	3,9	4,5	3,0	Pozostałe źródła dochodów	2,1	2,3	1,6
– w rolnictwie	3,0	0,4	7,0	Pozostająca na utrzymaniu	30,2	27,7	34,2
				O nieustalonym źródle utrzymania	4,5	5,0	3,6

^a Łącznie z dochodami z wynajmu.

Źródło: *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2013*, GUS, Warszawa 2013, s. 201–202.

²¹ *Obszary wiejskie w Polsce*, GUS, WUS, Warszawa, Olsztyn 2011, s. 171.

Obszary wiejskie posiadając duże powierzchnie pod roślinnością są miejscem neutralizacji emitowanych do atmosfery gazów, a zwłaszcza CO₂, emisji do atmosfery tlenu i produkcji odnawialnej biomasy służącej różnym celom.

Podsumowanie

Celem badań było: określenie tendencji zmian zasięgu wsi polskiej pod względem terytorialnym i ludnościowym, stwierdzenie czy przynależność Polski do UE przyczynia się do rozwoju obszarów wiejskich oraz czy następuje pogłębienie dywersyfikacji działalności na obszarach wiejskich i postęp w ewolucji wsi od rolniczej do wielofunkcyjnej.

Unia Europejska stawia na aktywizację i odnowę obszarów wiejskich. Na lata 2007–2013 był opracowany w tej sprawie program, którego konstrukcją nośną były cztery osie priorytetowe. Program ten określał zakres i formę wsparcia obszarów wiejskich i był finansowany zarówno z budżetu UE, jak i z krajowych środków publicznych.

Zasięg obszarów wiejskich w Polsce jest wyodrębniany według rejestru TERYT i w latach 2003–2012 wykazuje zmniejszanie obszaru wsi i jej udziału w powierzchni Polski przy równoczesnym zwiększaniu liczby mieszkańców i wzroście ich udziału w ogólnej liczbie ludności kraju.

Mając na celu zintegrowanie wsi polskiej z obszarami Unii Europejskiej podjęto cały szereg decyzji politycznych i ekonomicznych zarówno na szczeblu unijnym jak i krajowym. Polska, w tym obszary wiejskie zaczęły korzystać ze środków unijnych jeszcze przed przystąpieniem kraju do UE. Po akcesji, rozmiary tych środków uległy zwielokrotnieniu, co służyło przemianom wsi pod względem ekonomicznym i społecznym. Efektem tych zmian jest wzrost poziomu infrastruktury technicznej i społecznej wsi; nadrabianie zapóźnień w tym zakresie oraz przyspieszenie przemian wsi w kierunku jej wielostronności. Skutkiem tego jest wzrost zatrudnienia ludności wiejskiej w działalności pozarolniczej oraz upodabnianie się struktury ludności wiejskiej pod względem głównego źródła utrzymania do średniej krajowej.

Wieś, zawsze była wielofunkcyjna, a obecnie jej wielofunkcyjność znacząco się powiększa.

Literatura

Charakterystyka obszarów wiejskich w 2005 r., GUS, WUS, Olsztyn 2006.

Kapusta F., *Zmiany struktury agrarnej i kierunków produkcji rolniczej w Legnicko-Głogowskim Okręgu Miedziowym*, PWN, Warszawa 1976.

Kapusta F., *Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju wsi w Polsce*, w: *Zrównoważony rozwój – doświadczenia polskie i Europejskie*, red. S. Czaja, Wydawnictwo I-BiS, Wrocław 2005.

Kapusta F., *Determinanty rozwoju polskiej wsi na początku XXI wieku*, „*Ekonomia*” 2014, nr 2.

Kapusta F., *Agrobiznes*, Difin, Warszawa 2012.

Kapusta F., *Polska wieś na drodze zrównoważonego rozwoju*, *Zeszyty Naukowe SGGW* nr 8 (57), „*Polityki Europejskie, Finanse i Marketing*”.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2010. Regiony, miasta, obszary wiejskie, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 13 lipca 2010 r.

Nurzyńska I., *Syntetyczny oraz krajowej i unijnej polityki wobec obszarów wiejskiej*, w: *Polska wieś 2012. Raport o stanie wsi*, red. J. Wilkin i I. Nurzyńska, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2012.

Obszary wiejskie w Polsce, GUS, US, Warszawa, Olsztyn 2011.

Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2011 r., GUS, Warszawa 2011.

Pokropek M., *Wieś*, w: *Wielka Encyklopedia PWN*, t. 29, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.

Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012, GUS Warszawa 2012.

Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2013, GUS Warszawa 2013.

Rocznik statystyczny województw 2012, GUS, Warszawa 2012.

Rocznik statystyczny rolnictwa 2013, GUS, Warszawa 2013.

Rolnictwo w 2012 r., GUS, Warszawa 2013.

Stachak S., *Podstawy metodologii nauk ekonomicznych*, Książka i Wiedza, Warszawa 2003.

Stachak S., *Wstęp do metodologii nauk ekonomicznych*, Książka i Wiedza, Warszawa, 1997.

Stanny M., *Spoleczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich*, w: *Polska wieś 2012. Raport o stanie wsi*, red. J. Wilkin, I. Nurzyńska, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2012.

Tkacz J., *Organizacja przestrzenna wsi w Polsce*, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego nr 1734, Katowice 1998.

Ustawa z 29 grudnia 1993 r. o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, DzU 1994, nr 1, poz. 2.

Wilkin J., *Wieś-społeczeństwo-państwo: nowe podstawy paradygmatu społecznego w sprawach wsi w Polsce*, „*Wieś i Rolnictwo*” 2001, nr 2.

Social and economic changes of Polish countryside in conditions of the European Union

Summary

The purpose of the research was to: a) establish the tendency of changes of scope of Polish countryside in terms of territory and headcount, b) determine if Polish access to the E.U. helps in development of rural areas and if there is a deepening diversification of activity on rural areas and progress in evolution from agricultural countryside to multifunctional countryside.

Rural areas in Poland are separated on the basis of the registry called TERYT. At the beginning of 21st century there is a shrinking scope of the countryside in terms of territory while constantly growing headcount and percentage of rural people. Countryside is subject to many changes: a) technical and social infrastructure is developing quicker than in urban areas, b) multifunctional aspect of countryside is deepening, c) employment structure of people and sources of income are changing.

Those processes are taking place under the influence of state policy supported by the E.U. and domestic funds.

Keywords: countryside, diversification, people, infrastructure, progress, multifunctionality.

Translated by Franciszek Kapusta